

FUNDACJA
nowoczesna
Polska

PRAWO KULTURY

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

KRÓTKI KURS WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ MATERIAŁY DLA WYŻSZYCH UCZELNI

Wykład 4.

Umowy o przekazaniu praw autorskich i licencyjne
Wolne licencje
Licencje Creative Commons
Ruch Wolnej Kultury
Organizacje Zbiorowego Zarządzania

Umowa o przekazaniu praw

Korzystanie z utworu poza zakresem dozwolonego użytku oznacza wejście w zakres monopolu autorskiego. Istnieją dwa podstawowe sposoby zrobienia tego w sposób legalny: **uzyskanie licencji uprawnionego (umowa licencyjna)** lub **nabycie od niego autorskich praw majątkowych (umowa o przeniesienie praw)**.

Po podpisaniu **umowy o przeniesienie praw** jedyną osobą uprawnioną do korzystania z utworu staje się nabywca. Pierwotny uprawniony po jej podpisaniu **traci wskazane w umowie prawa majątkowe** i nie może z nich korzystać. W praktyce umowa o przeniesienie ma charakter **ostateczny i nieodwołalny**, choć ustawa pozwala od niej odstąpić w pewnych wyjątkowych przypadkach.

Warto pamiętać, że:

- umowę o przeniesienie praw majątkowych można porównać do umowy sprzedaży mieszkania. Po jej podpisaniu **jedyną osobą uprawnioną do korzystania z utworu staje się nabywca** (analogicznie - po sprzedaży mieszkania nie możemy już w nim mieszkać)
- twórca nadal może korzystać z praw osobistych, ponieważ te są niezbywalne. W praktyce jednak to osoba posiadająca prawa majątkowe kontroluje wykorzystanie utworu

FUNDACJA
nowoczesna
Polska

PRAWO KULTURY

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

Umowa licencyjna

Licencja to udzielanie zgody na **konkretne wykorzystanie utworu**. W odróżnieniu od umowy przeniesienia praw, udzielając licencji **nie traci się swoich przywilejów wynikających z autorskiego prawa majątkowego**.

Warto pamiętać, że:

- licencjodawca w ramach umowy licencyjnej zezwala licencjobiorcy na korzystanie z utworu. Strony umowy, a często sam licencjodawca jednostronnie określa, kto może z tych praw korzystać i na jakich zasadach
- licencja może mieć charakter **wyłączny lub niewyłączny**. Niewyłączność licencji oznacza, że licencjobiorca nie ma wyłączności na korzystanie z utworu w zakresie opisanym w umowie

Warto pamiętać, że:

- **umowa licencyjna niewyłączna może mieć dowolną formę**, także ustną, choć dużo bezpieczniejsza jest licencja zawarta w formie pisemnej umowy, gdzie strony wspólnie ustalają i spisują zasady
- zgodnie z przepisami **postanowienia o niewyłączności licencji nie trzeba nawet wprowadzać do tekstu umowy**. To wyłączność musi być wyraźnie w umowie zastrzeżona
- w przypadku licencji wyłącznej konieczne jest wyraźne stwierdzenie faktu takiego licencjonowania w tekście umowy
- umowa licencji wyłącznej, musi bezwzględnie mieć formę pisemną, gdyż inaczej jest nieważna

Podstawowe różnice pomiędzy umowami:

Umowa o przeniesienie praw	Umowa licencyjna
przenosi określone prawa majątkowe do utworu (na określonym polu eksploatacji) – zbywca traci te prawa	upoważnia do korzystania z tych praw na określonym polu eksploatacji – licencjodawca zachowuje te prawa
druga strona umowy staje się podmiotem praw	druga strona umowy jest jedynie upoważniona do korzystania z praw
nie można przenieść tych samych praw na dwie różne osoby	można udzielić wielu licencji na danym polu eksploatacji, o ile mają one charakter niewyłączny

Pola eksploatacji

Zarówno umowy licencyjne, jak i umowy o przeniesienie praw podpisuje się na **konkretne pola eksploatacji**.

Pole eksploatacji to pojęcie oznaczające **odrębny sposób korzystania z utworu**. W ustawie znaleźć można kilkanaście przykładów: **technika drukarska, reprograficzna, zapis magnetyczny, technika cyfrowa, wprowadzanie do obrotu, użyczenie lub najem oryginału albo egzemplarzy, publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadawanie i reemitowanie**.

Szczególnym przykładem pola eksploatacji jest „**publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym**”, które w praktyce oznacza wszystkie media cyfrowe, a w szczególności Internet.

Przykłady zastosowania wybranych pól eksploatacji:

pole eksploatacji	przykład wykorzystania
technika drukarska	wydanie powieści w formie drukowanej książki
zapis magnetyczny	utrwalenie filmu na kasetach video
dźwiękowy zapis cyfrowy	wydanie powieści w formie audiobooka zapisanego w plikach mp3
publiczne wykonanie	zaśpiewanie piosenki podczas koncertu
publiczne odtwarzanie	odtworzenie piosenki na dyskotecce
publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym	udostępnienie fotografii cyfrowych w Internecie

FUNDACJA
nowoczesna
Polska

PRAWO KULTURY

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

Wolne licencje

Wolna licencja to taka, która zezwala na **nieograniczone, nieodpłatne i niewyłączne** korzystanie z dzieł w oryginale i w opracowaniu. Wolne licencje to rodzaj publicznej umowy licencyjnej między twórcą i korzystającymi utworu, które **gwarantują korzystającym pełne, niczym nie ograniczone prawo do korzystania z utworu** - w dowolny sposób, wszędzie i zawsze.

Autorem koncepcji wolnych licencji jest **Richard Stallman**, który zaproponował oryginalny zestaw czterech wolności w odniesieniu do korzystania z programów komputerowych. Przekładając je na język kultury na nasze potrzeby można to ująć np. tak:

1. Dostęp	Mam prawo do zapoznania się z utworem (czyli utwór musi być jakoś rozpowszechniony)
2. Rozpowszechnianie	Mam prawo do swobodnego rozpowszechniania kopii utworu
3. Adaptacja	Mam prawo do tworzenia utworów zależnych na własne potrzeby
4. Rozpowszechnianie adaptacji	Mam prawo do swobodnego rozpowszechniania utworów zależnych (czyli mam prawo do pomagania innym)

Więcej informacji na stronie: <http://freedomdefined.org>

Warto pamiętać, że:

- utwory objęte wolną licencją **nie muszą** automatycznie być **dostępne za darmo**
- stosowanie wolnych licencji pozwala uporządkować dystrybucję treści, dając ich użytkownikom szerokie uprawnienia. Bez zastosowania licencji obowiązuje ich bardzo restrykcyjne prawo autorskie, nawet jeśli z technicznego punktu widzenia wszystkie zakazane nim czynności są bardzo proste do wykonania
- ważnym elementem niektórych wolnych licencji jest tzw. **copyleft**. Mechanizm ten **nakłada na twórcę dzieła zależnego obowiązek udostępnienia go na tej samej licencji**, na jakiej udostępniono oryginalny utwór.

FUNDACJA
nowoczesna
Polska

PRAWO KULTURY

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

Licencje Creative Commons

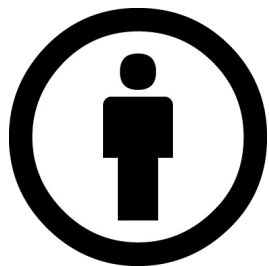
Creative Commons to amerykańska organizacja pozarządowa, która stworzyła **własny system licencji** i wciąż zajmuje się jego rozwijaniem.

Wszystkie licencje systemu Creative Commons zawierają **zezwoleń na korzystanie z utworu, bez ograniczeń czasowych i terytorialnych, nieodpłatnie, wraz z bardzo szerokim wyłączeniem odpowiedzialności licencjodawcy.**

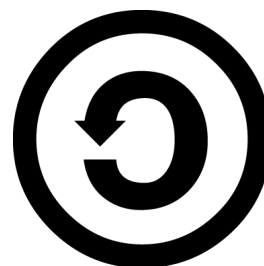
Warto pamiętać, że:

- **licencje Creative Commons to gotowe rozwiązanie prawne**, z których można skorzystać od razu bez konieczności przygotowania własnej treści licencji. Skorzystanie z licencji z punktu widzenia twórcy polega na oznaczeniu nią swojego utworu. Z punktu widzenia użytkownika, skorzystanie z licencji to wykonanie określonych w niej uprawnień w stosunku do utworu udostępnionego na tej licencji przez twórcę
- tylko dwie z wielu różnych licencji Creative Commons są wolne (spełniają cztery wolności R. Stallmana): są to **CC BY** oraz **CC BY-SA**
- niektóre licencje Creative Commons są bardzo restrykcyjne, np. licencja **BY-NC-ND** nie pozwala na tworzenie utworów zależnych i nie pozwala na komercyjne wykorzystanie

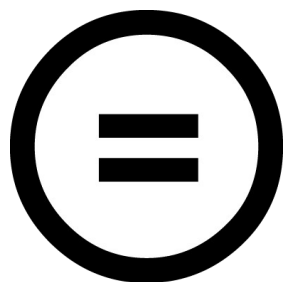
Licencje CC zawierają przynajmniej jeden z poniższych obowiązków:

Uznanie autorstwa. Obowiązek przekazywania odbiorcom utworu określonych informacji o twórcy (licencjodawcy), źródle utworu oraz o samej licencji (ta klauzula jest w każdej licencji CC).

Na tych samych warunkach. Wolno rozpowszechniać utwory zależne jedynie na takiej samej licencji lub kompatybilnej do tej, na jakiej udostępniono utwór oryginalny.

Bez utworów zależnych. Brak zgody na korzystanie i rozporządzanie opracowaniami utworu. Licencje z tym warunkiem nie są wolnymi licencjami (ta klauzula wyklucza się z SA).

Użycie niekomercyjne. Zakaz komercyjnego korzystania z utworu. Licencje z tym warunkiem nie są wolnymi licencjami.

Organizacja Creative Commons umożliwia użycie sześciu głównych licencji:

- Creative Commons Uznanie autorstwa (**CC BY**)
- Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach (**CC BY-SA**)
- Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne (**CC BY-NC**)
- Creative Commons Uznanie autorstwa-Bez utworów zależnych (**CC BY-ND**)
- Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach (**CC BY-NC-SA**)
- Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych (**CC BY-NC-ND**)

Więcej informacji na stronie: <http://creativecommons.pl>

Opis wolnych licencji

Jedną z podstawowych umiejętności związanych z posługiwaniem się wolnymi licencjami jest **poprawne opisywanie za ich pomocą licencjonowanych utworów**. Błędny opis może utrudnić lub uniemożliwić korzystanie z utworu zgodnie z licencją.

Obowiązkowe elementy opisu licencji:

- **informacja o autorze lub autorach**, albo o innym niż autor(-rzy) licencjodawcy
- **źródło** (adres bibliograficzny z tytułem utworu lub link, jeśli wykorzystywany utwór jest dostępny w sieci)
- **dokładna nazwa licencji z odnośnikiem do strony licencji** w serwisie Creative Commons lub – w przypadku druku – adresem URL do niej

Przykłady poprawnych informacji licencyjnych:

Wykorzystanie hasła z Wikipedii:

źródło: Wikipedia, [http://pl.wikipedia.org/wiki/Historia Gdańska](http://pl.wikipedia.org/wiki/Historia_Gdańska),

autorzy: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Historia_Gda%C5%84ska&action=history

licencja: CC-BY-SA 3.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-sa>

Fotografia z prywatnego bloga wykorzystana na portalu:

autor/tytuł: Pociąg na stacji Warszawa Śródmieście WKD, fot. bart32,

źródło: <http://bart32.blox.pl/?p=732>,

licencja: CC-BY-SA 3.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/>)

FUNDACJA
nowoczesna
Polska

PRAWO KULTURY

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

Ruch Wolnej Kultury

Ruch Wolnej Kultury głosi wolność korzystania z dóbr kultury.

Czerpie z doświadczeń ruchu Wolnego Oprogramowania, który wypracował nie tylko spójne **założenia ideowe** (tzw. cztery wolności Stallmana), ale także **narzędzia prawne** (takie jak wolne licencje i mechanizm copyleft) oraz **techniczne**, pozwalające na pracę wielu niezależnych osób nad wspólnym projektem (narzędzia kontroli wersji, zgłaszania błędów, zarządzania projektami itp.).

Logo Wolnych Dóbr Kultury

Doświadczenia te wykorzystano w takich projektach Wolnej Kultury jak:

- wolna encyklopedia **Wikipedia** (32 miliony artykułów w 285 wersjach językowych)
- **OpenStreetMap.org** (5 mln unikatowych gości miesięcznie)
- w serwisach **YouTube.com** i **Vimeo.com** można znaleźć miliony plików wideo na wolnej licencji
- repozytorium **Flickr.com** zawiera prawie sto milionów wolnych zdjęć i grafik
- program „**Cyfrowa szkoła**” - opracowanie zestawu e-podręczników dostępnych na wolnej licencji
- **Otwartym Zasobem Edukacyjnym**, a więc częścią Wolnej Kultury, jest też niniejszy prezentacja

Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi

Niektóre formy działalności oznaczają korzystanie z setek i tysięcy utworów - tak na przykład działa każda stacja radiowa.

Organizacje Zbiorowego Zarządzania (OZZ), zajmują się głównie udzielaniem zezwoleń na wykorzystanie utworów niejako hurtem.

Podstawą działania OZZ jest albo:

- **ustawa** (w niektórych przypadkach przepisy nakazują korzystać z utworów za pośrednictwem OZZ)
- **umowa** (twórcy podpisując z OZZ umowy, przekazują im część praw do zarządzania własnymi utworami i zgadzają się też, że to za pośrednictwem OZZ otrzymywać będą wynagrodzenie za wykorzystanie swojej twórczości)
- **działanie bezumowne** (tzw. prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia, podejmowane w przeświadczeniu, że nieuchwytny twórca chciałby pobierać wynagrodzenie za swoje utwory według stawek OZZ, a nie np. zezwolić na ich nieodpłatne wykorzystanie bądź w ogóle zakazać określonego wykorzystania).

W Polsce sumie jest kilkanaście różnych OZZ, które reprezentują różnych uprawnionych i mają różny zakres działania m. in.:

- Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych (SAWP)
- Związek Artystów Scen Polskich (ZASP)
- Stowarzyszenie Filmowców Polskich (SFP)
- Związek Producentów Audio-Video (ZPAV)
- Stowarzyszenie Autorów ZAiKS

Warto pamiętać, że płacenie **OZZ** z tytułu wykorzystania utworów poza zakresem dozwolonego użytku **nie jest konieczne**, jeśli **korzystamy wyłącznie z utworów publikowanych na wolnych licencjach**.

Dziękujemy za uwagę.

Wszystkie zagadnienia poruszane na dzisiejszych zajęciach znajdują się w **rozdziale 4** podręcznika dostępnego na stronie: <http://prawokultury.pl/kurs/>

Na następnych zajęciach przedstawione zostaną zagadnienia związane z **własnością przemysłową, prawami własności przemysłowej i ich ograniczeniami, rejestracją i międzynarodową ochroną własności przemysłowej, umowami o przekazaniu praw własności przemysłowej i licencyjną oraz naruszeniem praw własności przemysłowej.**

Prezentację opracowała Magdalena Biernat na podstawie podręcznika *Krótki kurs własności intelektualnej. Materiały dla wyższych uczelni* <http://prawokultury.pl/.kurs/>